

Król Jan III Sobieski a Ornontowice

W tradycji wielu ornontowickich rodzin zachowały się ciekawe historie dotyczące pochodzenia bliższych czy dalszych przodków. Żeby je potwierdzić, szukamy wtedy w archiwach kościelnych, w urzędach stanu cywilnego lub w internecie dokumentów urodzenia, ślubu, a nawet sięgamy do *Słownika odapelatywnych nazwisk Polaków* L. Tomczak. Modelowym przykładem jest nazwisko Cyprys, które posiada wiele rodzin w Ornontowicach.

W przekazach rodzinnych zachowała się informacja, że w archiwach kościelnych jeden z przodków o imieniu Walentyn był zapisany jako Cypris, co już samo w sobie było dość intrygujące. Historia poszukiwań pochodzenia przodków rozpoczęła się od rodziny Józefa Cyprysa (Cyprisa).

Józef Cyprys

Józef Cyprys, ur. 26 lutego 1871 roku, był górnikiem w kopalni Orzesze. Ożenił się w 1894 roku z Marią Kurasz (1871–1941). Doczekali się sześciorga dzieci: córki Zofii oraz synów – Alojzego, Jerzego, Wilhelma, Edmunda i Ottona. Józef zmarł 9 sierpnia 1950 roku w wieku 79 lat. Jego syn Alojzy, urodzony 16 listopada 1895 roku, został powołany do armii pruskiej w okresie I wojny światowej i walczył na froncie zachodnim, gdzie został ranny i wzięty do niewoli francuskiej.

Po zakończeniu działań wojennych i odzyskaniu wolności uległ namowom frontowego kolegi, by nie wracać do domu do Ornontowic. Alojzy podjął decyzję pozostania u kolegi w Berlinie, gdyż w jego rodzinnych stronach rozpoczęły się konflikty zbrojne między ludnością polską i niemiecką, które miały miejsce w latach 1919–1921 (powstania śląskie). W Berlinie otrzymał pracę motorniczego tramwaju oraz ożenił się z siostrą tegoż kolegi. Nie byłoby w tym nic szczególnego, gdyby nie fakt, że rodzina, w którą się wżenił, była wyznania ewangelicko-luterańskiego. Spowodowało to odwrócenie się od niego rodziny ze Śląska.

Wrócił tylko na moment do Ornontowic, ale wyłącznie celem otrzymania świadectwa chrztu niezbędnego w Niemczech po dojściu do władzy Hitlera. Urzędnikom w Berlinie nazwisko Cypris wydało się mocno podejrzanym i dla udowodnienia pochodzenia aryjskiego, a przede wszystkim pochodzenia nie-Żydowskiego potrzebny był dokument urodzenia. Po dostarczeniu wymaganych dokumentów został uznany jako *echt Deutsch* i mógł dalej żyć i pracować. W rok później po tych wydarzeniach został ponownie wezwany do urzędu w Berlinie, gdzie niemieccy urzędnicy wyjaśnili mu, skąd pochodzi to dziwnie brzmiące (dla nich) nazwisko. Okazało się, że Alojzy jest potomkiem greckich przesiedleńców z dzisiejszych rejonów Macedonii do Zagłębia Saary w Niemczech, uciekających w XVII wieku przed naporem muzułmańskim. W 1683 roku wojska polsko-cesarskie pod dowództwem króla Jana III Sobieskiego rozgromiły oblegającą Wiedeń armię Imperium Osmańskiego. Osmanowie nie wytrzymali impetu szarży polskiej husarii i rzucili się do ucieczki. Znaczna część armii tureckiej zdołała uciec z pogromu, a wielki wezyr Kara Mustafa za przegraną bitwę został z rozkazu sułtana uduszony. Po klęsce wiedeńskiej siły tureckie wycofały się z Europy. Część wojowników tureckich, obawiając się kary za porażkę, osiedliła się w Macedonii. Po pewnym czasie doszło do konfliktu inte-

resów między miejscowymi Grekami i tureckimi przybyszami. W obawie przed naporem muzułmanów niektóre rodziny greckie postanowiły wyemigrować.

Nieistniejący już dziś dom Franciszka i Joanny Cyprys z 1860 roku

W XVIII wieku w Europie (Niemcy, Anglia) rodził się nowoczesny przemysł potrzebujący nowych rąk do pracy. Zagrożeni islamizacją macedońscy Grecy wyemigrowali do Zagłębia Saary w Niemczech. Okazało się jednak, że miejski styl życia, daleki od sielskiego, jaki znali z rodzinnych stron, nie przypadł im do gustu i zaczęli przenosić się w spokojniejsze, a przede wszystkim rolnicze rejony niemieckojęzyczne. I tak część z nich osiedliła się w Ornontowicach. Najprawdopodobniej pierwszym Cyprysem osiadłym w Ornontowicach (na początku XVIII wieku), po emigracji z Zagłębia Saary był Walentyn Cypris (1740–1820). Zmarł i został pochowany w Ornontowicach.

Nieistniejący już dziś dom Cyprysów nad potokiem przy ul. Pośredniej

Pierwotna siedziba Cyprysów znajdowała się przy obecnej ulicy Kolejowej (zejście w dół w kierunku starego cmentarza, obecnie Świątyni Dumania). Późniejsze generacje Petera lub Franciszka Cyprysów sprowadziły jeszcze dwie rodziny. Jedna osiedliła się na skrzyżowaniu ulic Kolejowej i Pośredniej. Pochodzi z niej nauczyciel ornontowickiego technikum rolniczego Józef Cyprys.

Druga rodzina, sprowadzona jeszcze później, zamieszkała na Kolonii Granicznej i nazywano ich Lasokami. W latach II wojny światowej w odwiedziny do Ornontowic przyjeżdżali dwaj synowie Alojzego. Obydwaj powołani do Wehrmachtu zginęli na froncie. Dane osobowe Alojzego Cyprysa przekazała jego siostra Zofia Cyprys po mężu Czyż.

Opracowanie i zdjęcia: Towarzystwo Miłośników Ornontowic na podstawie relacji p. Maksymiliana Chroboka